

DIYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI DERGİSİ

DİNİ, İLMİ, EDEBİ, MESLEKİ AYLIK DERGİ

Cilt : XIII Sayı : 3

MAYIS - HAZİRAN

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

«EY İMAN EDENLER, (TAATE VE BELÂYA) SABR İLE, BİR DE NAMAZLA (HAKDAN) YARDIM İSTEYİN. ŞÜPHE SİZ Kİ ALLAH (İN YARDIMI) SABREDENLERLE BERABERDİR. ALLAH YOLUNDA ÖLDÜRÜLMÜŞ OLANLAR İÇİN «ÖLÜLER» DEMEYİN. BİL'AKİS ONLAR DIRİDİRLER. FAKAT SİZ İYİCE ANLAMAZSINIZ. ANDOLUN, SİZİ BİRAZ KORKU, (BİRAZ) AÇLIK, (BİRAZ DA) MALLARDAN, CANLARDAN VE MAHSULLERDEN YANA EKİSİLTME İLE İMTİHAN EDECEĞİZ. SABREDENLERE (LUTF Ü KEREMİMİ) MÜJDELE.»

SÜRE : 2 (BAKARE), ÂYET : 153, 154, 155.

İmtiyaz Sahibi ve Yazı İşlerini
Fiilen İdare Eden Sorumlu Müdür

M. SAİM YEPREM

Diyanet İşleri Başkanlığı
Derleme ve Yayın Müdürü

Emel Matbaacılık Sanayi Ltd. Şti. Ankara

Takva

Hasan GÜLEÇ

İzmir Yük. İslâm Enstitüsü
Arap Dili ve Ed. Öğretmeni

1 — TAKVANIN MÂNASI :

a) **LÜGAT MÂNASI** : «Takva», ittika mânasınadır; korunmak, çekinmek, aşırı derecede sakınmak, korkmak, uzak durmak, örtünmek ve korunmayı kabul etmek demektir. (تَوَقَّى) kökündendir. (1)

Takva'nın kökünün (تَوَقَّى) olduğu da söylenmiştir. Vav harfi, tâ harfine kalbedilmiştir. Takva, «az söz» demektir. Bunu İbn Fâris rivayet etmiştir. (2)

Takva, lügatta ittikâ mânasınadır. İttikâ, korunma tedbiri almak demektir. (3)

Ömer b. el-Hattab (R.A.) Übeyy b. Kâb'a takva'nın ne demek olduğunu sormuştur. O da, «sen hiç dikenli yola girmedin mi» demiştir. Hz. Ömer, «girdim» deyince «ne yaptın» diye tekrar sormuştur. Hz. Ömer, «paçalarımı sıvadım ve kendimi korudum» deyince Übeyy b. Kâb, «işte takva'nın mânası budur» cevabını vermiştir. (4)

(1) İbn Manzûr, Cemalüddin Muhammed b. Mükerrrem el-Ensârî : Lisânü'l-Arab

(تَوَقَّى) maddesi. Kahire?; Mütercim Molla Âsım : Kamûs Tercemesi İstanbul

1305 H; Râğıb el-İsfahâni, Ebu'l-Kasım Hüseyin b. Muhammed : el-Müfredât fî Garîb'l-Kur'an, Mısır 1381 H / 1961 M.; el-Mu'camu'l-Vasit, Mısır 1381 H. / 1961 M.; Ebu'l-Berekât Abdullah b. Ahmed b. Mahmûd en-Nesefî : Tefsîrühü'n Nesefî : 1/12 Beyrut?; Ebu'l-Kâsım Cârullah Mahmûd b. Ömer ez-Zemahşeri : el-Keşşâf an Hakâiki't-Tanzil ve Uyûni'l-Ekâvil : 1/119 Mısır 1385 H / 1966 M.; İmâdüddin Ebul - Fida İsmâil b. Kesir : Tefsîrühü'l-Kur'ani'l-Azîm : 1/39-40 Mısır?; Muhammed er-Râzî Fahrüddin b. Ziyâiddin Ömer : Mefâtihü'l-Ğayb (et-Tefsîrühü'l-Kebîr) : 1/243 İstanbul?

(2) Ebû Abdillâh Muhammed b. Ahmed el-Ensârî el-Kurtubî : el-Câmiu li-Ahkâmi'l-Kur'an : 1/161 Mısır 1387 H / 1967 M.

(3) Seyyid Şerif Ali b. Muhammed el-Curcânî : et-Târifât : 45 İst. 1300 H.

(4) Kurtubî : Tefsîr : 1/161--162, İbn Kesir : Tefsîr : 1/40.

Takva'nın kökünden yapılan (**الْوَاقِي**) ism-i fâili, at ve kısrak için sıfat olur ve (**فَوْسٌ وَاقٍ**) denir. Böyle bir at, tırnağı ince olduğu zaman ayağını yerin pürüzlerinden, sert sivri taşlarından hattâ kendine eziyet verecek en küçük şeylerden bile titizlikle korur. (5)

Züheyr b. Ebî Sülmâ şöyle der:

وَمَنْ يَجْعَلِ الْمَرْوُوفَ مِنْ دُونِ عِضِهِ يَفْرَحُ وَمَنْ لَا يَسِيءُ الشَّمَّ يَسْتَمِ

Arap edebiyatında «ittika» şu beyitler de korunma, örtünme manalarında kullanılmıştır :

«Kim namusunu koruma uğrunda iyilik yaparsa ırzını korumayı arttırmış olur. Her kim de (başkalarına) sövmekten sakınıp çekinmezse kendisine sövülür, sayılır». (6)

Şâir Nâbîga der ki :

سَقَطَ النَّصِيفُ وَلَمْ تَرُدْ إِسْقَاطَهُ قَتَاوَلْتُهُ وَأَتَقْنَا بِالْيَدِ

«Kızın yüzündeki peçe düştü; halbuki bunu düşürmek istemiyorduk; onu aldı ve bizden yüzünü eli ile gizledi, örttü». (7)

Başka bir şâir de şöyle demiştir:

فَأَلَقْتُ قِنَاعًا دُونَهُ الشَّمْسُ وَأَتَقْتُ بِأَحْسَنِ مَوْضُوعَيْنِ كَفِّ وَمِعْصَمِ

«Kadın, kendisini güneşten koruyan peçeyi attı ve en güzel iki uzuv olan el ve bilekle yüzünü korudu». (8)

b) **DİNİ (ISTILAHİ) MÂNASI** : Takva ve ittikanın ism-i fâili, müttakîdir. Müttakî, amel etme veya terk etme ile kendini cezaya müstahak kılabacak şeylerden koruyandır. (9) Müttakîye «takiyy» de denir. Takiyy, frenlenmiştir; mü'min ve itaat edendeni daha üstündür. Müttakî, salih ameli ve halis duası ile Allah'ın azabından korunmuş kişidir. (10) Takva'nın gerektirdiği çekinme, ibadetleri yapmak ve mahzurlu olan şeylerden kaçınmakla olur. Küçük günahlardan sakınmanın takva'ya dahil olup olmadığı hususunda âlimler arasında görüş ayrılığı vardır. (11) İttika, insanın kendisini Allah'ın himayesine koyarak âhirette zarar ve elem verecek şeylerden iyice korunmasıdır. Kötülüklerden korunma; hasenâtı iltizam etme demektir; haşyet ve mahabbet ile alâkâli iki özelliğe sahiptir. Dînî takva, sırf menfi ve mücerret perhizkârlık değil

(5) Zemahşeri : Keşşaf : 1/119.

(6) Ebû Abdillâh el-Hüseyn b. Ahmed b. el-Hüseyn ez-Zevzenî : Şerhu'l-Muallakâti's-Seb' : 78, Beyrut 1382 H / 1963 M.

(7, 8) İbn Kəsîr : Tefsîr : 1/40, Kurtubî : Tefsîr : 1/161

(9) Zemahşeri : Keşşaf 1/119.

(10) Kurtubî : Tefsîr 1/161.

(11) Fahrüddin er-Râzî : Mefatihü'l-Gayb : 1/243

dir. (12) Müttakiler, Allah'ın emirlerini tutmak, yasaklarından kendilerini korumak suretiyle kendilerini ateşten uzaklaştıranlardır. (13) Takva, Allah'a tâatle onun ukûbetinden sakınıp korunmak demektir. Bu da işleme ve terk ile nefsi korumakla olur. (14)

c) **TAKVA'NIN MÜTERADIFLERİ** : Zühd, verâ, havf ve haşyet takva'nın müteradifleridir.

ZÜHD : Lüğatta bir şeye yönelmekten vazgeçmek demektir. Tasavvuf ehline dünyaya buğzetmek ve ondan yüz çevirmektir. Âhîret rahatını isteyerek dünya rahatından vazgeçmeye de zühd denir. Elde mevcut olmayan bir şeyi de gönlün istememesine yine zühd denilmiştir. (15) Başka bir târife göre zühd, daha hayırlı bir —şeye yönelmek suretiyle herhangi bir şeyi arzu etmemektir. Kıymetli taşlar, kardan daha hayırlı ve bâkidir. Dünya ve âhîret de bunlara benzer. Dünya, güneş karşısındaki kar gibidir; erir, yok olur gider. Âhîret ise yok olmayan cevherler ve kıymetli madenler gibidir. (16)

ZÜHDÜN ALÂMETLERİ : Malı terkeden zahiddir sanılır. Hal böyle değildir. Çünkü zühd ile övünmekten hoşlanan biri için malı terketmek kolaydır. Hakiki zâhidin gönlünde şu üç alâmetin belirmesi gerekir :

I — Zâhid, mevcut olan şeylerle sevinmemeli, kaybolan şeylerden dolayı üzülmemelidir. Allah Taalâ şöyle buyurur : «Bu, kaybettiğinize üzülmemeniz ve Allah'ın size verdiği nimetlerle şırmamanız içindir». (17) Aksine var olan şeylerden dolayı üzülmeli, bunların yok olmasına da sevinmelidir.

II — Nazarında öveni ile yereni bir olmalıdır.

III — Ünsiyeti, Allah Taalâ ile olmalıdır. Kalbinde daima tâatin tadı bulunmalıdır. Çünkü kalb, sevgi hazzından müstağni kalmaz. Bu sevgi ya dünya sevgisi veya Allah sevgisidir. Bu iki sevginin kalbteki mevcudiyeti, bir bardağın içinde aynı anda hava ve suyun bulunması gibidir. Bardağa su girince hava çıkar. Hem su hem de hava bardağın içinde aynı anda bir arada bulunmaz. Allah ile ünsiyet eden artık sadece Allah ile meşgûl olur. (18)

ZÜHDÜN ÜÇ DERESESİ :

I — Kişi dünyaya perhizkâr davranır. Aslında dünyayı arzulamakta ve gönlü ona meylettirmektedir. Bu derece, zühdün başlangıcıdır. Böyle kişiler zâhid değil mütezehhidlerdir (zâhidlik taslayanlardır). Mütezehhid, evvelâ nefsinin sonra da sermayesini eritir. Hakiki zâhid ise önce sermayesini sonra da ibadetler içinde nefsinin eritir. Mütezehhidin durumu tehlikelidir. Çünkü nefsi galip gelir, şehevî duyguları kendini sürükler de dünyevî basitliklere, az olsun, çok olsun dünya huzur ve rahatına geri dönebilir. Bu, zühdün en aşağı derecesidir.

(12) Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır ; Hak Dini Kur'an Dili : 1/168—170 İstanbul 1968.

(13) Celâlüddin Muhammed b. Ahmed el-Mahallî; Celâlüddin Abdurrahman b. Ebi Bekr es-Süyuti : Celâleyn : 1/2 Mısır?

(14) Seyyid Şerif : Târifat : 45

(15) " " " " : 78

(16) Ebâ Hamid Muhammed b. Muhammed el-Gazâlî : İhyâü Ulûmi'd-Dîn : 4/216-217 Beyrut?

(17) Hadid : 23

(18) Gazâlî : İhyâ : 4/241—242

II — Kişi dünyayı hakir gördüğünden, isteyerek — tamâ ettiği şeyi ele geçirmeyi ummak suretiyle — terkeder. İki dirhemi elde etmek için bir dirhemden vazgeçmek gibi. Böyle bir kişi kendini ve zühdünü beğenir. Bu tarz zühd de noksandır.

III — Bu üçüncü derecedeki kişi isteyerek dünyaya perhizkâr davranır. Zühdünde de zühdeder. Zühdünü büyük görmez. Çünkü kendini bir şeyi terkeder vaziyette görmez. Dünyanın bir şey olmadığını anlar. Kırık çanağı bırakıp kıymetli madeni alan bir kişi gibi olur. Dünya, Allah'a ve âhiret nimetlerine nisbetle bir hiçtir. Bu derece, zühdün en yüksek mertebesidir. (19)

ZÜHD İLE ZARURÎ İHTİYAÇLAR ARASINDAKİ ÂHENK :

Zühd için mâsivayı terketmek demek doğru olunca; yeme, içme, giyinme ve insanlarla ilgi kurma, konuşma mâsiva ile meşgul olmak değil midir? Dünyadan el etek çekip Allah'a yönelmek demek, Allah'a zikren ve fikren yönelmek demektir. Bu da hayatı idâme ile mümkündür. Hayatın idâmesi, nefis için zarûrî olan ihtiyaçları temin etmekle mümkündür. Bedene zarar verecek şeyleri uzaklaştırmaktan gaye, ibadet etmeye bedenle yardım etmek ise bu, mâsivallah ile meşgul olmak demek değildir. Çünkü vasıta, gaye içindir. Hac yolunda devesini yemlemek ve sulamakla meşgul olan kimse, hacca gitmekten vazgeçmiş değildir. Vücutu; açlık, susuzluk ile helâk oluştuktan da elbise ve meskenle zarûret miktarınca koruyanın maksadı, haz değildir. Aksine Allah'a itâatte vaktadır. Bu, zühdü nakzetmez; aksine zühdün şartıdır. (20) Hâcet miktarı dîndendir; bundan ötesi âhirette vebali mucibtir. (21)

ZARURÎ İHTİYAÇLAR VE NEVİLERİ :

İnsanların arzuladıkları ve elde etmek istedikleri şeyler fazla olanlar ve zaruri ihtiyaçlar olmak üzere ikiye ayrılır. Zaruri ihtiyaçlar 6 tanedir : I — Yiyecek : İnsan neslinin devamı için helâl yiyecek zarûridir. Bir yıldan fazlası için azık biriktirene en zayıf derecede zâhid bile denemez. II — Giyecek : En azı, soğuktan, sıcaktan koruyan ve avret yerini örtendir. III — Mesken. IV — Ev eşyası. V — Nikâh. VI — Mal ve makam. Mal ve makam daha önceki beş şeye vesile olmalıdır. Kalbler kadar ve yer tesis etmek, makamdır. Zâhid, esasen kalblerde yer tesis etmek için faaliyette bulunmaz. Aslında bu tehlikelidir. Mal ise hayat için zarûrî olandır. (22) Cüneyd-i Bağdadî der ki : «Zühd, ellerin emlâke, gönüllerin de tettebbua sahip olmaktan uzak kalmalarıdır. (23) Sırrî Sakaffî, «zühd, nefsin dünya ile ilgili bütün hazlarından vazgeçmek demektir. Bu, bütün mal, makam, mevki, öğülme ve medhedilme hazlarını içine alır» der. (24)

(19) » » : 4/225—226

(20) » » : 4/229

(21) » » : 4/240

(22) » » : 4/230—239

(23) İmam Sühreverdî : Avarifü'l-Maarif : 232-234 Beyrut?

(24) » » : » » : 232—234

«**VERÂ**: Mahzurlu şeylerden çekinmeye verâ denir. (25) Verâ, haramlara düşmekten korkarak şüpheli şeylerden çekinmek demektir. Güzel amelleri devamlı olarak işlemeye de verâ denir. (26) Dinimizin nâzımı, frenleyici unsuru verâdır. Ömer b. el-Hattab (R) der ki: «Takva'ya sarılan, işlerini verâ ile ölçen bir kişiye, dünyahâgâ sahip (bir zengine) boyun eğmesi yakışmaz.» Mâruf el-Kerhî verâa sahip olacak bir kişi için; «dilini yermekten: körüdüğü gibi övmekten de koru» demiştir. Şibli, «verâ, kalbini bir an bile Allah'tan ayırmaktan korumandır» demiştir. Ebû Süleyman ed-Dârânî, «kanaat nasıl rızadan bir cüz ise zühdün başlangıcı da verâ'dır» der. Yahyâ b. Muâz, «verâ, te'vile yeltenmeksizin ilmin son bulduğu yerde durmaktır» der. Başka bir âlim de «verâ, havfın delilidir; havf, mârifetin; mârifet de kurbetin delilidir» der. (27)

«**FAKR**: Muhtaç olunan şeyi yitirmek demektir. İhtiyaç duyulmayan bir şeyi yitirmeye «fakr» denmez. (28)

«**HAVF**: Bir kötülüğün gelmesini veya sevilen bir şeyin elden çıkmasını beklemek demektir. (29) Beklenen şey kötü ise ve bunun vukuundan kalpte üzüntü meydana gelecektse buna «havf» denir. (30)

«**HÂŞYET**: İçinde tâzim bulunan havftır. Ekseriya haşyet, korkulan şeyi bilmekten mütevelliddir. (31)

2 — ÂYET-İ KERİMELERDE TAKVA :

Umumiyyetle takva, Kur'an-ı Kerim âyetlerinde «haşyet» mânâsındır. Şu meâldeki âyet-i kerimelerde bunu açıkça görmekteyiz :

«Ey insanlar! Sizi bir tek nefisten yaratan, ondan eşini var eden ve ikisinden pek çok erkek ve kadın meydana getiren Rabb'inize hürmetsizlik etmekten sakının, korkun. Kendisi adına birbirinizden dilekte bulunduğunuz Allâh'ın ve akrabânın haklarına riayet ediniz. Allah şüphesiz hepimizi görüp gözetmektedir». (32)

«Ey insanlar! Rabb'inizden sakınıp korkun. Doğrusu kıyamet saatinin sarışintısı büyük şeydir». (33)

«Nûh'un kavmi, peygamberlerini yalanladı. Kardeşleri Nûh onlara: Allah'a karşı gelmekten sakınıp korkmaz mısınız? Doğrusu ben size gönderilmiş güvenilir bir elçiyim. Allah'tan sakınıp korkun ve bana itaat edin... dedi». (34)

Her ne kadar takva'nın esas mânâsı haşyet ise de Kur'an-ı Kerim'de şu mânalarda da kullanılmıştır :

(25) Gazâlî : İhyâ : 4/156

(26) Seyyid Şerif : Târifat : 170

(27) İmam Sühreverdî : Avarifü'l - Maarif : 232—234

(28) Seyyid Şerif : Târifat : 112

(29) Seyyid Şerif : Târifat : 70

(30) Gazâlî : İhyâ : 4/142

(31) Rağb İsfahânî : Müfredat

(32) Nisâ : 1

(33) Hacc : 1

(34) Suara : 105—108

İMAN : «İnkâr edenler, gönüllerindeki cahilliyeye çağının asabiyet âtesini alevlendirdiklerinde, Allah, peygambere ve inananlara huzur indirdi; onların takva yâni tevhid sözünü tutmalarını sağladı». (35)

«Seslerini peygamberlerin yanında kisan kimseler, Allah'ın, gönüllerini takva yâni iman ile sınadığı kimselerdir. Onlara mağfiret ve büyük bir ecir vardır». (36)

«Rabb'in Mûsâ'ya : Zulmeden kavme, Fir'avun'un kaymine git diye ni-dâ etmişti. Sakınmazlar mı yâni iman etmezler mi? (37)

TEVBE : «Eğer kasabaların halkı ve bize karşı gelmekten sakınmış yâni tevbe etmiş olsalardı, onlara göğün ve yerin bolluklarını verirdik. Ama yalanladılar; bu yüzden onları, yaptıklarına karşılık yakalayiverdik». (38).

TÂAT : «Allah kullarından dilediğine buyruğunu hâvi vahyini ileten melekleri indirerek şöyle der : Benden başka tanrı yoktur. Benden sakının yâni bana itâat edin». (39)

«Göklerde ve yerde olanlar onundur. Kulluk da dâima ona yapılmalıdır. Allah'tan başkasına mı boyun eğiyorsunuz?» (40)

«Şüphesiz bu müslümanlık bir tek din olarak sizin dininizdir ve Ben de Rabb'inizim. Öyleyse benden sakınıp bana itâat ediniz». (41)

MÂSİYETİ TERK : «... Evlere kapılarından girin; Allah'tan sakının. Yâni ona karşı gelmekten kaçın ki kurtuluşa eresiniz». (42)

İHLÂS : «Bu böyledir; kişinin Allah'ın nişanelerine, hürmet etmesi, kalblerin takvasından yâni ihlâs ve samimiyetindedir». (43)

TAKVA'NIN DERECELERİ :

Âyet-i kerîmelerde takva'nın üç mertebesi beyan edilmiştir : (44)

- Ebedî azabtan korunmak için şirkten kaçınarak iman etmek. (45)
- Büyük günahlardan ve küçük günahlardan da ısrardan çekinerek farzları eda etmek. Dinen anlaşılan takva budur. (46)
- Kalbin gizli sırlarını haktan alıkoyacak her şeyden tenezzül ve bütün varlığı ile Hak taalâyâ yönelmek. (47) Bu, hakiki takvadır; çok geniş ve derindir. Peygamberlerin ulaşabildikleri derecelere kadar çıkar. Peygamberlerin halk işi ile uğraşmaları, hak işlerindeki istigraklarına zerre

(35) Feth : 26

(36) Hucurat : 3

(37) Şuara : 10 - 11

(38) Ârâf : 96

(39) Nahl : 38

(40) » : 52

(41) Mû'minûn : 52

(42) Bakara : 189

(43) Hacc : 32

(44) Fahrüddin er-Râzî : Mefâtihü'l-Gayb : 1/243—244

(45) Feth : 26

(46) Ârâf : 96

(47) Al-i İmran : 102

kadar set çekmemiştir. Bu da kendi iktisabları değil, Allah'ın rahmeti ve lütfu olmuştur. Bazı âyet-i kerîmeler, takva'nın bu üç derecesini cem etmiştir. (48)

Takva ile ilgili bâzı âyet-i kerîme meâlleri :

«Hayır, öyle değil; ahidini yerine getiren, günahattan sakınan bilsin ki Allah sakınanları şüphesiz sever». (49)

«(Ey Muhammed) de ki: Dünya metâi azdır; âhîret, Allah'a karşı gelmekten sakınan için daha hayırlıdır, size zerre kadar zulmedilmez» (50)

«Kimler, (peygamberlerin bildirdiklerine karşı gelmekten) sakınır ve gidişini düzeltirse işte onlara korku yoktur ve onlar üzülmeyeceklerdir». (51)

«Kendinizi temize çıkarmayın. O, sakınanı çok iyi bilir». (52)

«Elinde bulunandan verenin, Allah'a karşı gelmekten sakınanın, en güzel olan Allahın birliğini doğrulayanın işlerini kolaylaştırırız». (53)

«Allah'a karşı gelmekten sakınanlarla, Rab'lerinin katında, altlarından ırmaklar akan ve orada ebedî kalacakları temiz eşler ve Allah'ın rızası vardır.» (54)

«Onlardan işlerini iyi yapanların ve Allah'a karşı gelmekten sakınanların büyük ecri vardır». (55)

«Allah'a karşı gelmekten sakınanlara vâdedilen Cennet'in içinden ırmaklar akar; oranın yiyecekleri ve içecekleri dâimîdir. Bu, sakınanların mükâfatıdır, inkârcıların cezası ise ateştir». (56)

«Sakınan kimselere: Rabb'iniz ne indirdi denince, iyilik derler». (57)

«Allah şüphesiz sakınanlarla ve iyilik yapanlarla beraberdir». (58)

«Sabreder ve sakınırsanız onların hilesi size hiçbir zarar vermez». (59)

«Ey inananlar! Oruç sizden öncekilere farz kılındığı gibi, Allah'a karşı gelmekten sakınasınız diye, size de sayılı günlerde farz kılındı». (60)

«Şüphesiz ki sizin Allah nezdinde en şerefliiniz, takva'ca en ileride olanınızdır». (61)

(48) Mâide : 93, Nahl : 90

(49) Âl-i İmran : 76

(50) Nisâ : 77

(51) Ârâf : 35

(52) Necm : 32

(53) Leyl : 5 - 7

(54) Âl-i İmran : 15

(55) » » : 172

(56) Ra'd : 35

(57) Nahl : 30

(58) » : 128

(59) Âl-i İmran : 120

(60) Bakara : 183 - 184

(61) Hucurat : 13

«Habibim) de ki: size bunlardan daha hayırlısını haber vereyim mi? Takva'ya erenler için Rabb'leri katında, altından ırmaklar akan cennetler — ki orada ebedi kalıcıdır —, (her şeyden) temizlenmiş zevceler, Allah'tan da bir rıza vardır. Allah kullarını hakkıyla görücüdür. (O takva'ya erenler): Ey Rabb'imiz, biz iman ettik. Artık bizim günahlarımızı yarlığa ve bizi ateşin azabından kuru diyenler, sabredenler, seherlerde Allah'tan mağfiret isteyenlerdir». (62)

«Bu, doğruluğu şüphe götürmeyen ve Allah'a karşı gelmekten sakınanlara yol gösteren kitabtır». (63)

Bu son âyette hidayet, müttakilere has kılınmıştır. Bununla aslında müttakilerde mevcut olan hasletin artması ve devamı kastedilmiştir. (64) Hidayet, bütün insanlar içindir. Fakat Allah, müttakileri daha da şerefli-dirmek için böyle buyurmuştur. Çünkü onlar iman etmiş ve imanın esaslarını tasdik etmişlerdir. (65)

3 — HADİS-İ ŞERİFLERDE TAKVA :

İbn Abbas'tan (R) : Peygamber (S) şöyle buyurdular: «Kim insanların en kerimi olmayı isterse Allah'tan korksun. Kim en kuvvetli insan olmayı arzu ederse Allah'a mütevekkil olsun. Kim de en kuvvetli insan olmayı dilerse Allah'ın kudret elindekine güvensin». (66)

Ebü Ümâme (R) den; Nebî Nebî (S) şöyle buyurdular : «Mü'minin, Allah'a karşı takvadan sonra faydalandığı en hayırlı şey, salih bir zevce dir». (67)

Rasûlullah (S) dan şöyle rivayet edilmiştir : «Kul, zararlı şeylerden çekinmek için, pek mahzurlu olmayan şeyleri terketmedikçe müttakilerin derecesine ulaşamaz». (68)

Üç kişilik bir grup, Resûlullah'ın (S) evine, nasıl ibadet ettiğini sorup öğrenmek maksadıyla gelmişti. Peygamberimizin nasıl ibadet ettiği kendilerine anlatılınca, «bizim yaptığımız ibadet nerede, yaptığı ve yapacağı bütün günahları bağışlanan Nebî (S) in ibadeti nerede» dediler ve kendi ibadetlerini az buldular. Bunlardan biri, «Allah'a and olsun ki her gece devamlı olarak namaz kılacağım», diğeri «her gün devamlı oruç tutacağım», üçüncüsü de kadınlardan ayrılacağım ve hiç evlenmeyeceğim» diye yemin etti. (Daha sonra yanlarına gelen) Resûlullah, «Şöyle şöyle söyleyen siz misiniz? Allah'a andolsun ki ben Allah'tan en çok korkanımızım ve ona karşı en fazla müttakî olanımızım fakat ben bâzan oruç tutar, bâzan da tutmam. Hem namaz kılar hem de uyur dinlenirim. Kadınlarla da evlenirim. Kim benim sünnetimden yüz yüz çevirirse benden değildir» buyurdular. (69)

(62) Âl-i İmran : 15 - 17

(63) Bakara : 2

(64) Zemahşeri : Keşşâf : 1/117 - 118

(65) Kurtubî : Tefsir : 1/161

(66) Fahrüddin er-Râzi : Mefâtihi'l-Gayb : 1/244

(67) Ebü Abdillâh Muhammed b. Yezid el-Kazvîni. İbn Mâce : Sünen : 1/59b Mısır 1372 H / 1952 M.

(68) İbn Mâce : Sünen : Zühhd, 24

(69) Buhari : Sahih : Nikâh, 1 İstanbul 1315 H.

Hız. Aîşe (R) dan; kapının önünde durmakta olan bir adam Rasûlullah'a (S) şöyle derken ben de duyuyordum:

— Ey Allah'ın Rasûlü; ben oruç tutmak istediğim halde cünüp olarak sabahlıyorum. Rasûlullah,

— Ben de oruca niyet ettiğim halde cünüp olarak sabahlıyorum.

— Ey Allah'ın Rasûlü, sen bizim gibi değilsin. Senin yaptığın ve yapacağın günahların hepsini Allah bağışladı, deyinince Resûlullah kızdı ve dedi ki:

— Allah'a andolsun ki mutlak surette ben Allah'tan en çok korkanınız olmayı ümit ediyorum ve hangi (amellerle) müttakî olduğumu size daha çok öğreten kişi olmayı da istiyorum. (70)

Mücahid, Tahrim suresindeki «ey inananlar! Kendinizi ve çocuklarınızı cehennem ateşinden koruyun; onun yakıtı, insanlar ve taşlardır; görevlileri, Allah'ın kendilerine verdiği emirlere baş kaldırmayan, kendilerine buyrulanları yerine getiren pek haşın meleklerdir» meâlindeki âyet hakkında «kendinize ve âilelerinize Allah'a karşı takva tavsiye ediniz ve onları terbiye ediniz» demiştir. (71)

Resûlullah (S), Muâz b. Cebel'i (R) Yemen'e vâli olarak gönderirken birçok şeyler meyanında şöyle de buyurmuşlardır: Mallarından alınıp fakirlere verilecek zekâtı kendilerine mutlak surette Allah'ın farz kıldığını onlara haber ver. Fakat insanların en iyi mallarını zekât olarak almaktan çekin. (72)

Peygamber (S) şöyle buyurdular: «Müttakî için zenginliğin hiç bir zararı yoktur. Müttakî için sıhhat, zenginlikten daha hayırlıdır. Gönül temizliği, bol nimettendir». (73)

Peygamber (S) şöyle buyurdular: «Şerrinden başkalarının korktuğu insan, insanların en kötüsüdür». (74)

«Yarım hurma tanesi ile bile olsa; sizden biriniz yüzünü ateşten korusun». (75)

İbn Abbâs (R) den; Rasûlullah (S) buyurdular: (Muâz'ı Yemen'e uğurlarken), «mazlumun âhından sakın. Çünkü onunla Allah arasında perde yoktur». (76)

Ebü Saîd-i Hudrî'den (R); Rasûlullah (S) şöyle buyurdular: «Mü'minin firasetinden sakın. Çünkü o, Allah'ın nuru ile bakar». (77) (Devamı var)

(70) Mâlik b. Enes: Muvatta': Sıyam, 9 Kâhire 1370 H / 1951 M. (Bu konudaki mühtelif hadislerin te'vili için bkz. İbn. Kuteybe: Te'vili Mühtelif-i Hadis, 192 Mısır, 1386. Her ne kadar oruçlu kimsenin cünüp olarak sabahlaması oruçuna zarar vermezse de mümkün olduğu takdirde geceyin yakanması kerahatten hâli olamaz).

(71) Buhârî; Sahih; Tefsiru Sureti Tahrim, 4.

(72) Buhârî; Sahih; Zekât, 41.

(73) İbn Mâce: Sünen: Ticâret, 1

(74) Mâlik: Muvatta': Hüsnü'l-huluk, 1

(75) Ahmed b. Hanbel: Müsned: 1/388

(76) Buhârî: Sahih: Mezâlim, 9

(77) Ebü İsa Muhammed b. İsa b. Sevre (Tirmizî): el-Câmiu's-Sahih; Tefsiru Süreti'e-Hicr, 6 Mısır 1385 H / 1965 M.